

2025 оны 11 дүгээр сарын 04-ний өдөр

СТРАТЕГИЙН АЧ ХОЛБОГДОЛ БҮХИЙ БҮТЭЭГДЭХҮҮНИЙ ХАНГАМЖ, НИЙЛҮҮЛЭЛТИЙГ ДЭМЖИХ ТУХАЙ ХУУЛИЙН ТӨСЛИЙН ҮЗЭЛ БАРИМТЛАЛ

Нэг. Хуулийн төсөл боловсруулах болсон үндэслэл, шаардлага

1.1.Хууль зүйн үндэслэл

Стратегийн ач холбогдол бүхий бүтээгдэхүүний хангамж, нийлүүлэлтийг дэмжих тухай хуулийн төслийг боловсруулах нь дараах үндэслэлтэй байна. Үүнд:

1.Монгол Улсын Үндсэн хуулийн¹ тавдугаар зүйлийн 4 дэх хэсэгт “Төр нь үндэсний эдийн засгийн аюулгүй байдал, аж ахуйн бүх хэвшлийн болон хүн амын нийгмийн хөгжлийг хангах зорилгод нийцүүлэн эдийн засгийг зохицуулна.” гэж, Монгол Улсын Засгийн газрын тухай хуулийн² 8 дугаар зүйлийн 4 дэх хэсэгт “Засгийн газар нь эдийн засгийн харилцааг аж ахуйн бүх хэвшлийн хөгжлийн сонирхолд нийцүүлэн зохицуулж, шударга өрсөлдөөнийг дэмжин дангаар ноёрхлыг хязгаарлах, эдийн засгийн тэнцвэрийг сайжруулах арга хэмжээ авна.” гэж, мөн зүйлийн 5 дахь хэсэгт “Монгол Улсын эдийн засгийн аюулгүй байдлыг хангах арга хэмжээ авч хэрэгжүүлнэ.” гэж;

2.Монгол Улсын Их Хурлын 2024 оны 8 дугаар сарын 27-ны өдрийн 21 дүгээр тогтоолоор³ баталсан “Монгол Улсын Засгийн газрын 2024-2028 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөр”-ийн 3.3.1.9-д Газрын тосны бүтээгдэхүүний 3-6 сарын хэрэглээний нөөц бүрдүүлэхэд шаардлагатай улсын нөөцийн шатахууны агуулахын барилга байгууламжийг ашиглалтад оруулна.” гэж;

3.Монгол Улсын Засгийн газрын 2017 оны 3 дугаар сарын 27-ны өдрийн 98 дугаар тогтоолоор баталсан “Агаар, орчны бохирдлыг бууруулах үндэсний хөтөлбөр”-ийн 4.3.2-т “Евро-5” стандартад нийцсэн чанарын шаардлага хангасан шатахууны импорт, хэрэглээг дэмжих, стандартын шаардлагад нийцээгүй шатахууныг импортоор оруулах, хэрэглэхийг үе шаттайгаар хориглох, шатахууны чанарын хяналтын тогтолцоог сайжруулах; гэж, Хөтөлбөрийн үр дүн, шалгуур үзүүлэлтийн 5.2-ын 118-д “Евро-5” стандартад нийцсэн шатахууны эзлэх хувийг 2025 онд 80 хувьд хүргэнэ,” гэж;

4.Монгол Улсын Засгийн газрын 2024 оны 181 дүгээр тогтоолоор баталсан “Монгол Улсын хууль тогтоомжийг 2028 он хүртэл боловсронгуй болгох үндсэн

¹ Төрийн мэдээлэл эмхэтгэл: 1992 он, №01

² Төрийн мэдээлэл эмхэтгэл: 1993 он, №03

³ Төрийн мэдээлэл эмхэтгэл: 2024 он, №35

чиглэл"-д Улсын Их Хурлын 2020 оны 52 дугаар тогтоолын 2 дугаар хавсралтаар баталсан "“Алсын хараа-2050” Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлогын 2021-2030 онд хэрэгжүүлэх үйл ажиллагаа”-ны 4.2-т “Эдийн засгийн тэргүүлэх салбаруудыг хөгжүүлж, экспортын баримжаатай эдийн засгийг бий болгоно” гэж, тус тус заасан нь хуулийг төслийг боловсруулах хууль зүйн үндэслэл болно.

1.2.Практик шаардлага

Өнөөдрийн байдлаар манай улс газрын тосны бүтээгдэхүүний хэрэглээгээ 100 хувь импортоор хангаж байгаа бөгөөд нийт импортын 95 орчим хувийг ОХУ, үлдсэн хувийг БНХАУ эзэлж байна.

Улс орны нийгэм, эдийн засаг, уул уурхайн үйлдвэрлэлийн өсөлттэй холбоотойгоор манай улсын газрын тосны бүтээгдэхүүний хэрэглээ жил бүр өсөн нэмэгдэж байгаа бөгөөд 2023 онд 2.4 сая тонн, 2024 онд 2.8 сая тонн газрын тосны бүтээгдэхүүн тус тус импортлон хэрэглэж байсан бол 2025 оны 9 дүгээр сарын 31-ний өдрийн байдлаар импортын хэмжээ 2.2 сая тонн болж өмнөх оноос даруй 21,0 хувиар өссөн дүнтэй байна.

Манай улсын газрын тосны бүтээгдэхүүний гол ханган нийлүүлэгч ОХУ-ын Засгийн газар болон нийлүүлэгч компаниудаас тус улсын дотоодын зах зээлийн нөхцөл байдал, үйлдвэрийн процесс, төлөвлөгөөт ажилтай холбоотойгоор гаргасан экспортын хориг, нийлүүлэлтийг бууруулах зэрэг арга хэмжээнүүд нь манай улсын шатахууны хангамжийн тогтвортой байдалд шууд нөлөөлж, тасалдал хомсдол үүсгэн, эрэлтийг нэмэгдүүлэн, үнийн хэлбэлзлийг бий болгож ирсэн. Тухайлбал, 2021 оны 10 дугаар сард ОХУ-ын Роснефть компани АИ-92 автобензинийн сарын нийлүүлэлтийг бууруулсантай холбоотойгоор дотоодын зах зээл дээр АИ-92 автобензинийн нийлүүлэлт тасалдсан, мөн ОХУ-ын Засгийн газрын 2023 оны 09 дүгээр сарын 21-ний өдөр 1537 дугаар тогтоолоор шатахууны экспортыг түр хугацаанд хориглосны улмаас Монгол Улс руу ачигдах газрын тосны бүтээгдэхүүний тээвэрлэлт зогсож, нийт 21 хоногийн хугацаанд импорт хийгдээгүйгээс шалтгаалан дотоодын зах зээл дээр түлш, шатахууны хангамж тасалдах, доголдох эрсдэлүүд тулгарч ирсэн.

Түүнчлэн, иргэдийн өргөн хэрэглээний Аи-92 автобензинийн хэрэглээ 2024 онд сард дунджаар 60,0 мянган тонн байсан бол 2025 онд сард дунджаар 80 мянган тонн хүрээд байна. Одоогоор ОХУ-ын “Роснефть” компанитай хийсэн хэлэлцээр, гэрээний хүрээнд 705,0 ам.долларын тогтмол үнээр нийлүүлж буй энгийн Аи-92 автобензинийн хэмжээ нь 60,0 мянган тонноор хязгаарлагдаж, нэмэгдүүлэх боломжгүй нөхцөл байдалтай байна. Үлдсэн 20,0 мянган орчим тонн Евро-5 ангиллын Аи-92 автобензинийг БНХАУ-аас олон улсын зах зээлийн үнээр худалдан авахаас аргагүй байдал үүсээд байна.

Иймд шатахууны хангамжийн тогтвортой байдлыг хангахтай холбогдуулан улсын хэмжээнд 30-аас доошгүй хоногийн тогтмол нөөцтэй байх зорилтын хүрээнд импортлогч аж ахуйн нэгжүүдэд санхүүгийн дэмжлэг үзүүлэх, нөөцийг бүрдүүлэх, хадгалах савны хүчин чадал, багтаамжийг нэмэгдүүлэх, бодит шаардлага зүй ёсоор тулгарч байна.

Хоёр. Хуулийн төслийн зорилго, ерөнхий бүтэц, зохицуулах харилцаа, хамрах хүрээ

Энэ хуулийн төсөл нь олон улсын худалдааны нөхцөл байдал, гадаад хүчин зүйлээс сэргийлэх, стратегийн ач холбогдол бүхий бүтээгдэхүүний хангамж, нийлүүлэлтийг дэмжих учирч болзошгүй эрсдэлийг бууруулах, даван туулах арга хэмжээг тодорхойлох, холбогдох шийдвэрийг шуурхай гаргах нөхцөлийг бүрдүүлэх зорилготой.Үүнд:

Нэгдүгээр бүлэгт нийтлэг үндэслэл буюу хуулийн зорилт, холбогдох хууль тогтоомж, хуулийн үйлчлэх хүрээ, хуулийн зарчмын талаар тусгах бөгөөд эдгээр зохицуулалтын гол зорилго нь стратегийн ач холбогдол бүхий бүтээгдэхүүний хангамж, нийлүүлэлтийг дэмжихэд чиглэнэ;

Хоёрдугаар бүлэгт Газрын тосны бүтээгдэхүүний тухай хуульд тусгагдаагүй төрийн байгууллагуудын авч хэрэгжүүлэх онцлог зохицуулалтыг тусгана.

Тухайлбал, Засгийн газар стратегийн ач холбогдол бүхий бүтээгдэхүүний нийлүүлэлтийн хэмжээг нийлүүлэгч талаас 50 болон түүнээс дээш хувиар бууруулсан тохиолдолд дотоодод шатахууны нийлүүлэлтэд хомсдол, тасалдал үүсэх нөхцөл бүрдсэн гэж үзэж нийлүүлэлтийн эх үүсвэрийг нэмэгдүүлэх талаар холбогдох арга хэмжээг авах бөгөөд улмаар шуурхай штаб байгуулж, импортлогч аж ахуйн нэгжүүдийн бөөний агуулахад хяналт тавих, импортын шатахууныг хуваарилах, жижиглэнгээр түгээх, борлуулах хэмжээг тогтоох ажлыг шуурхай зохион байгуулах;

Түүнчлэн, шаардлагатай тохиолдолд онцгой байдлын болон батлан хамгаалах салбарт хадгалагдаж байгаа нөөцийг гаргах;

Зохион байгуулалтын шинжтэй дээрх зохицуулалтаас гадна Монголбанк стратегийн ач холбогдол бүхий бүтээгдэхүүний хангамж, нийлүүлэлтийг дэмжих, валютын нөөцийг нэмэгдүүлэх, гадагш урсгалыг бууруулах зорилгоор аж ахуйн нэгжүүдэд эргэлтийн хөрөнгөд шаардагдах хөнгөлөлттэй санхүүжилтийг репо арилжааны нөхцөлөөр банканд олгох, мөн хадгалах агуулах, шилжүүлэн ачих байгууламж, дэд бүтцийг шинээр барих, өргөтгөхөд шаардагдах санхүүжилтийг хөнгөлөлттэй нөхцөлөөр олгох, эсхүл гадаад эх үүсвэрээр санхүүжүүлэх арга хэмжээ авах зэрэг зохицуулалтыг тусгана.

Гуравдугаар бүлэгт хууль зөрчигчдөд хүлээлгэх хариуцлага, хуулийн үйлчлэх хугацааг тусгана.

Гурав. Хуулийн төсөл батлагдсаны дараа үүсэж болох нийгэм, эдийн засаг, хууль зүйн үр дагавар, хүрэх үр дүн, тэдгээрийг шийдвэрлэх талаар авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээний санал:

Стратегийн ач холбогдол бүхий бүтээгдэхүүний хангамж, нийлүүлэлтийг дэмжих тухай хуулийн төсөл батлагдсанаар газрын тосны бүтээгдэхүүний нийлүүлэлт, хангамж тогтворжих, гадаад дотоод хүчин зүйлсээс шалтгаалан үүсэх газрын тосны бүтээгдэхүүний тасалдал, хомсдолоос урьдчилан сэргийлэх, хомсдолоос үүсэх эрсдэлийг бууруулах, газрын тосны бүтээгдэхүүний агуулахын хүчин чадал нэмэгдэх, авто тээврийн хэрэгслээс ялгарах агаарын бохирдол бууруулах, Монгол Улсын урт, дунд, богино хугацааны бодлогод тусгагдсан зорилт, арга хэмжээний биелэлт хангагдах, нийгэм эдийн засгийн өсөлтийг дэмжих зэрэг чухал ач холбогдолтой юм.

Дөрөв. Хуулийн төсөл нь бусад хуультай уялдсан байдал, уг хуулийг хэрэгжүүлэхтэй холбогдон цаашид шинээр боловсруулах буюу нэмэлт, өөрчлөлт оруулах, хүчингүй болсонд тооцох тухай хуулийн талаарх санал;

Стратегийн ач холбогдол бүхий бүтээгдэхүүний хангамж, нийлүүлэлтийг дэмжих тухай хуулийн төслийг Үндсэн хууль, олон улсын гэрээнд нийцүүлэн боловсруулах бөгөөд дагалдуулан боловсруулах хууль тогтоомжийн төсөл байхгүй болно.

-oOo-